

NYT om og til menighederne

- Morsø Frimenighed har fået ny præst. Det er Hanne Dahl, som d. 1. aug. 2010 efterfulgte Erik Overgaard.
- Sagen omkring Sydfyns Frimenigheds ansøgning om brug af sognekirke er stadig ikke afklaret. Den ligger i øjeblikket hos Ombudsmanden, og vi afventer sagens forløb.
- Foreningen har i det forløbne år arrangeret et meget velbesøgt kursus i Ryslinge om gudstjenesteformer. Det kan der læses mere om på temsiderne.
- En del menigheder kæmper stadig med *Skat* for at få adgang til oplysninger om medlemmernes indtægter med henblik på fastsættelse af bidrag. Der har vist sig at være variationer i holdningen hos de forskellige skattecentre. Foreningen har gjort og gør stadig et arbejde for at gøre adgangen til informationer lettere.

TEMA: Gudstjenesten

Gudstjenesten er kerne og centrum i menigheden. Det er omkring den, mennesker samles og bliver til en menighed, et fællesskab, en kirke; det er omkring den, der bygges kirkebygninger og til den der skrives salmer og prædikener. Det er fordi der skal holdes gudstjeneste, at der må tænkes teologisk og det er her ritualerne har deres sted og finder deres form. Uden gudstjeneste er der slet ingen kirke og ingen menighed.

Det gælder naturligvis for alle kirker, men jeg tror, at de grundvigske valg- og frimenighedens medlemmer - og andre medlemmer af frie menigheder i det hele taget - er sig dette endnu mere bevidst end den øvrige del af det danske kirkeliv. Vi ved godt, at uden vores gudstjenester så falder vores menigheder sammen. For vi har jo ikke en institution i ryggen til at holde

kirken oppe, sådan som den øvrige del af den danske folkekirke.

Fællesskabet i de frie menigheder er i ganske særlig grad bygget op omkring gudstjenesten og den form for forkyndelse, som menigheden fastholder som det centrale. Det er her, vi kommer for at lytte og sige tak, eller lytte og lovsyng, hvis man skal tale lidt mere gammeldags! Det er her, vi kommer for at blive døbt ind i det kristne fællesskab med både Gud og andre mennesker. Det er her, vi kommer for at få tilgivelse for det, som vi gør med vores liv og dage, så vi kan gå igen ud som frie mennesker og leve ordentlige liv. Det er her, vi kommer for at trøstes, glædes og få en opsang, når den slags er nødvendigt.

Fordi gudstjenesten er kerne og samling i menigheden, er det klart, at det også altid vækker bekymring, hvis

der er svigtende deltagelse. Og mange af vores menigheder gør sig jævnligt tanker om, hvordan de kan få medlemmerne til at gå mere i kirke – måske især de yngre generationer, som stadig ikke er særlig flittige kirkegængere.

Det er grunden til, at vi valgte at sætte fokus på gudstjenesten i et kursus, som blev holdt i vinter, og at gudstjenesten er tema i dette års årsskrift.

I bestyrelsen har vi planer om at udgive et lille katalog over de forskellige former for gudstjenester, som de enkelte menigheder har afprøvet. Kataloget er ment som en inspiration til andre menigheder. Med

det i hånden kan man kontakte andre og høre om erfaringer og problemer.

Men det kræver menighedernes aktive medvirken, hvis dette projekt skal kunne gennemføres.

Derfor vil vi gerne opfordre de enkelte menigheder til kort at beskrive deres forskellige forsøg med gudstjenester og sende dem til redaktør Mette Marslund. Vi vil gerne understrege, at dette lille projekt ikke handler om at forsøge at ensrette eller pålægge de enkelte menigheder noget. Det er ment som en inspiration til mangfoldighed og variation og vil kunne anvendes efter behag.

Mette Marslund

Hvordan holder vi gudstjeneste i de frie menigheder?

Fra tid til anden har der været gjort forsøg på at få et overblik over de variationer i gudstjenesternes udformning, der findes i de grundtvigske valg- og frimenigheder. Men det har ikke været let, en vis skyhed over for at tale offentligt om emnet har gjort sig gældende. Ikke desto mindre må det være nyttigt, ja nødvendigt, at vide, hvad vi gør og hvorfor, og være helt klar over, hvad vi skal og må og kan gøre, når vi skal beslutte, hvad vi vil gøre – og eventuelt gøre anderledes.

Reelt er fri- og valgmenigheder ens stillet, trods vores forskellige formelle forhold til den folkekirkelige institution. Denne fik i 1992 en ny autoriseret Højmesseordning, hvori det udtryk-

keligt siges, at højmessen er *sognets* faste hovedgudstjeneste på søn- og helligdage. Der blev ikke autoriseret tilsvarende ordninger for andre gudstjenester; men i det samtidig udsendte Alterbogstillæg hedder det, at disse kan udformes "frit til lejligheden – inden for den evangelisk-lutherske bekendelse", dog med dåb og nadver efter gældende ritualer. Med "andre gudstjenester" menes andentjenester og hverdagsgudstjenester i sogne- menigheder samt alle gudstjenester i hospitaler, fængsler, plejehjem, valgmenigheder osv.

I virkeligheden spiller den folkekirkelige tradition en langt større rolle, både i fri- og valgmenigheder, end

disse retsregler. Dens dybeste lag er fra den katolske tid, især den stadige skiften mellem faste led, som går igen i alle gudstjenester, og skiftende led som følger kirkeåret. Epistler og evangelier i 1. tekstrække blev udvalgt i ældre middelalder. Reformationen styrkede lægfolkets deltagelse ved salmesang og brug af modersmålet, ligesom den stillede prædikenen i centrum og i Danmark skar mange led bort som overflødige.

I ortodoksiens og barokkens tidsalder voksede gudstjenesterne igen. Der kom ind- og udgangsbønner, samt andre bønner hver gang præsten tog fat på et nyt led. Kirkeritualet fra 1685, som var den sidste samlende ordning før den, som kom i 1992, fastslog 7 salmer før prædikenen og 5 efter – som minimum! Under indflydelse af pietisme og rationalisme opløstes det stive og ensartede præg efterhånden. Præsterne fik lov til selv at vælge salmerne, og disses antal reduceredes, derimod ikke bønnernes. I 1800-tallet kom der flere småændringer, bl.a. indførtes 2. tekstrække.

1900-tallet har kendt forskellige tendenser. Før 1960 var den højkirkelige retning stærkt fremme. På dens program stod genindførelsen af meget, der var røget ud ved reformationen. Derefter kom en modernistisk strømning med inspiration fra amerikanske frikirker: nye salmer, rytmisk musik o.m.m. Heroverfor ville den folkekirkelige majoritet, både den

grundtvigske og Indre Mission fastholde traditionen. På den baggrund blev højmesseordningen 1992 omsider til. Den er pluralistisk ved at indeholde mange valgmuligheder.

Grundtvigs mest synlige fingeraftryk på gudstjenesten er den nytestamentlige hilsen: "Fred være med jer" i nadverritualet. Derudover har han i samvirke med andre kræfter bidraget til at genindføre trosbekendelsen, styrke menighedernes opslutning om dåb og nadver og ikke mindst salmesangen. Her har de frie menigheder haft en central betydning og det samme kan siges om de lavkirkelige tendenser, der har gjort sig gældende i 1900 tallet, i retning af større enkelhed, uden messesang og messeklæder.

Så hvordan holder vi nu gudstjeneste? I Københavns og Vartov Valgmenigheder har vi i 1980erne efter grundige drøftelser i studiekreds og ved menighedsmøder, gennemført en yderligere forenkling: Indgangsbøn og kollekter er forenet og helt nyskrevet (udgivet under titlen *Indgangskollekter 1993*), den ekstra velsignelse efter kirkebønnen udgår og i stedet for udgangsbøn gives meddelelserne til sidst; nadverritualet er ganske kort med tavs uddeling, og menigheden sidder under læsningen fra det gamle testamente og epistlerne, rejser sig kun for trosbekendelsen og evangeliet, dåb og nadver.

Torben Damsholt

Gudstjenesteformer: Kursus den 4.-5. februar 2011

I et stormomsust døgn på Ryslinge Højskole afholdt foreningen et meget velbesøgt kursus med 55 deltagere fra 21 menigheder. Kurset bød på gode foredrag og debatter i en hyggelig atmosfære i gode omgivelser under ledelse af Margaretha Balle-Petersen og Aksel Bording.

Torben Damsholt, tidligere præst i Vartov og Københavns valgmenigheder, indledte med et indholdsrigt foredrag, der bar titlen: *"Hvordan holder vi gudstjeneste i de frie menigheder"*.

Torben Damsholt gennemgik først de historiske forandringer, som gudstjenesteformen havde gennemgået siden middelalderen, og gjorde rede for retsgrundlaget for at en valgmenighed kan udforme sin gudstjeneste frit indenfor den evangelisk lutherske lære. Sluttelig fortalte han om den form, som Vartov og Immanuelskirken i København havde valgt at følge. Foredraget gav efterfølgende anledning til en god times debat og samtale.

Efter aftenmaden var der gudstjeneste i Nazaretkirken ved Henrik Jensen, Ågård frimenighed. En tankevækkende gudstjeneste, som var bygget op over temaet: *"Tid"*. Gudstjenesten var komponeret, så den vekslede mellem udvalgte læsninger, salmer og tolkninger. Tilbage på højskolen var der aftenkaffe og hygge med vin, øl og vand.

Efter morgensang om lørdagen hørte vi et foredrag af Dorthe Tofte-Hansen, sognepræst i Dalum, om *"Musikalske*

fornyelser i gudstjenesten". Dorthe fortalte først indgående om kirke-musikkens historiske udvikling siden middelalderen. I den sidste del fortalte hun engageret om sit arbejde og erfaring med især babysalmesang, som hun så som en god mulighed for at gøre unge forældre fortrolige både med at synge og være i kirkerummet. Afslutningsvis måtte alle deltagere op og afprøve et par af Dorthes danse – sanglege. Det var fint med lidt bevægelse og smilet kom hurtigt frem.

Dernæst hørte vi et inspirerende og mættet foredrag med titlen: *"Hvad forestiller en gudstjeneste"* af professor Erik. A. Nielsen, Københavns Universitet om sammenhængen og linjen i gudstjenestens enkelte dele. Bagefter en god debat som imidlertid blev afbrudt af frokost-servering.

Kursets sidste punkt var *"nye gudstjenesteformer"* med oplæg fra Laura Lundager Jensen, valgmenighedspræst i Osted og Janne Sulkjær, valgmenighedspræst i Vallekilde. Begge fortalte engageret om deres forsøg på især at inddrage og engagere børn, konfirmander og deres forældre i gudstjenesten. Oplæggene gav anledning til en god samtale, hvor oplægsholderne fik mulighed for at uddybe deres tanker.

Undervejs i kurset blev både højskole-sangbogen og salmebogen flittigt brugt.

Efter kaffen lørdag drog deltagerne mættede af gode oplevelser hjem hver til sit.

Aksel Bording

Velkommen i kirken

Når man er så heldig at vokse op i et land, hvor der blandt andet har levet en mand ved navn Grundtvig, som så gavmildt har delt ud af sange og opbyggelige ord, så bliver man let forvænt.

Familien og jeg går i kirke – ikke hver eneste søndag, men i hvert fald en gang om måneden / hver 6. uge. Det føles som et brusebad for sjælen, man går hjem med fornyet energi og frisk inspiration til sit liv.

Der er mange familier med børn i vores omgangskreds som med mere eller mindre dårlige undskyldninger, aldrig er at finde i kirken. Deres yndlingsætning er som regel, at det er bedre at sidde på kroen og tænke på kirken, end det er at sidde i kirken og tænke på kroen. Jeg er af en helt anden mening, for hvis man ikke orker at give sin kirke eller menighed 12 timer om ÅRET!!!! så må man være meget træt anlagt. En anden af deres undskyldninger er sportsudøvelse. Sport er vigtigt, men det er ens tro også. Især i denne tid. Ingen sportsgren/udøver vil tage skade af at holde 1 pause hver 5-6 uge. Det er jo et valg, man tager.

Man hører også tit, at folk vil have gudstjeneste på andre tidspunkter. Men så må man gerne fortælle mig, mor til flere sportsudøvere på højt plan, hvad det er, som gør, at man

kan køre fra Svendborg til Kolding kl. 06 om morgenen til et stævne, og man *ikke* kan køre i kirke kl. 9.40 ?

Man hører tit, at menigheder rundt omkring vil lave noget nyt for at tiltrække børnefamilier, ofte fordi børnefamilierne har sagt: HVIS I laver dit eller dat – SÅ kommer vi. Jeg tror ikke på, at det nytter noget. De fleste vil alligevel ikke "spilde" deres tid på at komme i kirke.

For hvis man ikke har fået en vane med at gå i kirke, fordi man tør tro på noget, tør stå ved at man tror, og sidst men ikke mindst kan forstå, at ens tro skal også passes og plejes med ny næring, så kommer man bare ikke i kirken, hvad enten det så er for at synge "Påskeblomst hvad vil du her", eller for at spise pasta bolognaise og se film.

Nu har vi boet i udlandet et stykke tid, og her skal ens tro også finde et naturligt hjemsted, og DET er ikke altid nemt.

En almindelig, jeg havde nær sagt, "kedelig" og forudsigelig kirke og gudstjeneste er præcis, hvad vi savner mest. En gudstjeneste hvor man kender ritualer, så man kan nøjes med at koncentrere sig om det vigtigste – Ordet. Og hvor man kan synge med på salmerne – de gode gamle, smukke. Og jeg bruger ikke ordet kedelig negativt i denne

sammenhæng, men derimod til at beskrive den ro, der skal være uden om Ordet.

Det er at vide, hvornår man skal rejse sig op, og hvorfor, og bare kan gøre det pr. automatik, er så befriende. Man skal ikke stille sig selv spørgsmålet: mon der er nadver i dag? eller skal vi pludselig op og kramme hinanden? For det er svært, for ikke at sige umuligt, at koncentrere sig om at lytte, hvis man ikke kan slappe af.

Og det er jo det, en gudstjeneste skal være for os: et sted hvor man kan give slip på det hele; stole på Guds nåde, og at alt er, som det plejer, dvs. i gode hænder, og så lytte og tage ind, finde ny inspiration, nye tanker, uden at spekulere så meget på alt det udenoms. Gudstjenesten er for mig stedet, hvor man får sit åndelige brusebad. Og det har man brug for jævnligt. Desværre ligger Den danske Kirke i Paris 2,5 timers kørsel væk, og med gudstjeneste kl. 10 er det ligesom opgivet på forhånd.

Vi har i stedet fundet en Baptistkirke, som vi indimellem kommer i, men der er så langt fra deres gudstjeneste til den almindelige danske gudstjeneste, at vi faktisk oftest helst er fri.

De synger nogle usandsynlig dårligt oversatte og intetsigende sange i sammenligning med vores vidunderlige salmeskat. Men det er nogle søde, venlige og forstående mennesker, som vi er kommet til at holde meget af, så det opvejer lidt for den manglende Grundtvigske ånd!

Og så er det jo godt, at man har internettet og kan høre højmassen på P1 via netradio, og man kan endda skifte til en anden søndag, hvis præk'nen ikke du'r!

Men sommetider glemmer vi det fuldstændigt! at det er søndag altså! og laver pandekager i stedet, og går til i fordærv med slemme kortspil, som for eks. fedtmule eller 500, på en højhellig søndag! Amen!

Stine Marslund Boutonnet

